

Hästprojekt slutrapport

Bakgrund

Det är kommunen som har ansvaret för att kontrollera att gödsel hanteras på ett säkert sätt. Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har tagit fram ett åtgärdsprogram för att övergödningen av sjöar och vattendrag ska minska. Målsättningen är att vattnet ska ha tillräckligt bra kvalitet för att naturen inte ska ta skada och att vattenförsörjningen för samhället ska vara tryggad. I programmet står det bland annat att kommunerna behöver förbättra sin tillsyn av hästhållare. Katrineholms kommun har därför genomfört ett projekt med en inventering och tillsyn av alla hästhållare i kommunen.

Under 2021 deltog vi också i ett nationellt tillsynsprojekt om hästgödsel som leddes av Jordbruksverket. Tillsynsprojektets syfte var att följa upp lagstiftningen kring lagring, spridning och bortskaffande av hästgödsel samt hantering av gödsel i hagar.

Syfte och mål

Kommunen ska bedriva tillsyn så att utsläpp av kväve och fosfor från jordbruk och hästhållning minskar. Genom inventering vill vi få en bild av antalet hästverksamheter i kommunen. Projektet ska leda till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Detta genom information till hästhållare och vid behov krav på åtgärder.

I Katrineholms kommunplan har fyra miljömål pekats ut som övergripande mål. Dessa är minskad klimatpåverkan, rena sjöar och vattendrag, biologisk mångfald och god bebyggd miljö. Tillförseln av näringsämnen och föroreningar till sjöar, vattendrag och grundvatten ska minimeras. Samhällsbyggnadsförvaltningen ser projektet som ett led i arbetet för att uppnå målen i kommunplanen.

Mätbara mål:

- En aktuell lista över alla hästhållare i kommunen.
- Samtliga identifierade verksamheter har fått information om och tillsyn av gödselhantering och skötsel av hagar.
- Att åtgärder vidtagits hos de hästhållare där det har funnits behov av uppföljning.

Omfattning

Projektet drevs av lantbrukshandläggarna på miljöavdelningen på SBF och projektet omfattade alla hästhållare i kommunen. De verksamheter med häst som sedan tidigare haft återkommande miljötillsyn har inte varit med i projektet men hästhållningen där har fått tillsyn vid ordinarie tillsyn.

Tidsplan

Vi startade projektet i januari 2018 med tanken att det skulle avslutas i december 2021, men eftersom antalet hästhållare vida översteg det antagna antalet och på grund av personalbrist innebar det en förändring av tidsplanen. Projektet avslutades i december 2023.

Genomförande

Vi bedrev projektet genom inventering, information, tillsyn och rådgivning. I den första fasen utförde vi ett förberedande arbete i form av omvärldsbevakning, framtagande av informationsmaterial och inventerings-blanketter, indelning av kommunen i delområden samt planering av inventering. Kommunen delades in i fem delområden.

För att hitta vilka hästhållare som finns i kommunen har samhällsbyggnadsförvaltningen begärt ut uppgifter (namn, adress, kontaktuppgifter, fastighetsbeteckning och antal djur) från Jordbruksverkets anläggningsregister. Jordbruksverket har nekat att lämna ut uppgifterna med motiveringen "Eftersom kommunen avser använda uppgifterna i tillsynsverksamhet enligt miljöbalken kan den enskilde lida skada om uppgifterna lämnas ut". Jordbruksverkets beslut överklagades utan framgång. Några andra kommuner har fått ut motsvarande uppgifter, men många kommuner har fått samma svar som Katrineholm. Frågan har lyfts till SKR och nationell nivå.

Inventeringen skedde i stället genom att vi åkte runt i delområdena, genom granskning av satellit- och flygbilder, information från tidigare

ärenden och slutligen genom svar på utskickad blankett om att hästhållning förekom.

En Excelfil för att samla all information togs fram. Excelfilen uppdaterades löpande med de hästhållare som vi identifierade. En karta, där hästhållare markerades, togs fram som arbetsmaterial.

Vi bedrev arbetet genom att inventera antalet hästhållare i ett delområde i taget och informera om Miljöbalken samt föreskrifter och allmänna hänsynsregler gällande gödselhantering och växtnäringsförluster. I projektet uteslöts de hästhållare som det redan finns pågående ärenden på samt de som ryms inom fortlöpande tillsyn.

Vi tog fram en inventeringsblankett som skickades ut till identifierade hästhållare tillsammans med ett riktat informationsmaterial.

Vi anordnade en informationsträff under 2019 där hästhållare fick information kring projektet och regler kring hästhållning. Det dök även upp hästhållare från andra områden som hört talas om träffen. Det var uppskattat men väldigt tidskrävande vilket, tillsammans med pandemin, ledde till att vi inte anordnade några fler träffar.

Under projektperioden skedde tillsyn på alla hästhållare som påträffats i kommunen. Tillsyn utfördes på både gödselhantering och status på hagarna gällande risk för näringsläckage. I hagarna utfördes tillsyn framför allt på foderspill, gödsel, mockningsrutiner, upptrampning, sammanhängande växttäck och ligghallar. Gödselanläggningar kontrollerades för att säkerställa att de inte läcker och att de är tillräckligt stora. Hästhållarna informerades även om regler kring bortforsling av gödsel samt spridning av gödsel.

I det första delområdet prioriterades de identifierade hästhållarna utifrån en 4-gradig skala. Klassningen skedde utifrån följande kriterier: antalet hästar, bristande gödsellagring, stor risk för näringsläckage från hagarna och närhet till vatten. Detta arbetssätt visade sig vara tidskrävande och mindre effektivt än vi önskat vilket resulterade i att ingen riskklassning genomfördes i de övriga delområdena. I det fall allvarliga brister noterades redan vid inventeringen kom dessa hästhållare ändå att prioriteras och bedömningen gjordes från fall till fall gällande hur snart tillsynen behövde ske.

När vi upptäckt brister som kräver åtgärd har vi i första hand försökt att komma överens med verksamhetsutövaren om vad som ska göras och när. I de fall det inte gått att komma överens eller när inget gjorts vid uppföljning har vi fattat beslut om förelägganden. Efter projektets avslut kommer inspektioner och uppföljningar att fortsätta för att kontrollera att de påtalade bristerna har åtgärdats.

Brister som följts upp är främst avsaknad av lagringsutrymme eller konstaterat läckage från lagringsutrymme samt om avsättningen för gödsel varit olämplig. Vid mindre skador, sprickor och när ytavrinning

anats men inte konstaterats och där läckaget bedömts vara litet har endast råd lämnats.

Gällande mockning har främst råd lämnats. I några fall då rutiner saknats helt eller att det varit extra mycket gödsel i hagarna har uppföljning skett. Dokumentation har främst krävts in i de fall det är tveksamt om till exempel lagringsutrymmet är tillräckligt eller att det är oklart vem som tar emot gödseln.

Uppföljning av hängrännor har gjorts eftersom det ofta påverkar om det läcker från lagringsutrymmen, ligghallar och upptrampade ytor nära tak. I dessa fall har det varit lätt att följa upp genom att verksamhetsutövaren skickat in en bild på att hängrännor satts upp.

Resultat

Det finns en aktuell lista över alla hästhållare i kommunen. Vi har besökt alla 176 verksamhetsutövare (VU) som sammanlagt innehar ca 900 hästar. Alla identifierade verksamheter har fått information om och tillsyn av gödselhantering samt skötsel av hagar.

Under projektet har vi upptäckt brister hos 155 verksamheter, av dessa har 87 haft brister som vi följt upp med inspektion alternativt att VU har fått inkomma med redovisning av åtgärder. Av dessa verksamheter ska 16 fortfarande följas upp.

Statistik på åtgärder vid konstaterade brister

	Uppföljande tillsyn	Krav på redovisning	Inget krav på redovisning	Framtida tillsyn	Sammanlagt
Läckande förvaring	12	43	12	4	70
Kasserat foder och foderspill	3	6	4	4	17
Dispens från krav på lagringskapacitet		9			9
Hängränna		8	2		10
Mockningsrutiner	2	2	16	15	35
Beräkning behov av lagringskapacitet		6	2	24	32
Dokumentation bortlämning/mottagare gödsel		3	3	22	28
Kväveberäkning inför spridning				22	22

Krav på redovisning: VU ska inkomma med redovisning om att åtgärden utförts.

Framtida tillsyn: Åtgärden kontrolleras vid framtida tillsyn.

Inget krav på redovisning: Ingen redovisning krävs.

Uppföljande tillsyn: Uppföljande tillsyn kommer att ske för att säkerställa att åtgärden utförts.

I tabellen har vi valt att redovisa de vanligaste förekommande åtgärderna, utöver dessa har vi även uppmärksammat brister inom bland annat tömning av urinbrunn, avsaknad av gödselmottagare och att verksamheten har/ska elda avfall.

Fem verksamhetsutövare har fått föreläggande på främst läckande förvaring.

Uppföljande inspektioner av åtgärder och förelägganden pågår.

Projektet har resulterat i bättre hantering av gödsel och iordningsställande av lagringsutrymmen så att avrinning och läckage inte kan ske. Mockningen av hagar har också förbättrats. Detta medför minskat läckage från hästhållande verksamheter till mark, grundvatten, sjöar och vattendrag.

Bilaga

- Checklista hästprojekt men hänvisning till informationsmaterial

Bilaga

Checklista hästprojekt

Närvarande:

Kontrollera kontaktuppgifter

Vem ska faktureras, enskild firma?

Inspektionsrapport och avgiftsbeslut via e-post eller brev?

Förenklad delgivning

Vårt uppdrag: myndighet, vill gärna hjälpa till men begränsningar. Ej djurskydd!

Beskriv projektet, åtgärdsprogrammet för vatten.

VU: allmänna hänsynsreglerna i Miljöbalken. Kunskapskravet, försiktighetsprincipen, förhindra skada på människors hälsa och miljön.

Inspektionsrapport och/eller föreläggande ev. uppföljning

Informera om fotografering bra/mindre bra som stöd för minnet.

VU berätta om sin verksamhet och planer på förändring:

Antal hästar/ponnyer

Avel/högintensiv träning

EU-stöd/ eget foder/köps foder

Strö: vad? Köps?

Annan verksamhet (om lantbruk- ställ frågor om spridning, bekämpningsmedel, cisterner mm. Se mall bokningsbrev lantbruk och checklista lantbruk)

Vinterhage

Antal hästar

Yta

Under vilken tid på året och dygnet nyttjas hagen?

Är marken upptrampad

Finns det ansamlingar av gödsel och foderrester

Finns brunnar eller vattendrag i hagen? Är de frånstängslade?

Mockas hela/delar av hagen?

Sommarhage

Antal hästar, yta, Under vilken tid på året och dygnet nyttjas hagen?

Ansamlingar av gödsel

Finns brunnar eller vattendrag i hagen? Är de frånstängslade?

Gödselförvaring

Är anläggningen tät?

Är anläggningen tillräckligt stor och lättarbetad?

Är placeringen lämplig?

Sker stukalagring?

Lämnas gödseln bort? Finns dokumentation?

Ligghall

Tätt underlag

Antal hästar

När och hur mockas

Finns brunnar eller vattendrag i hagen? Är de frånstängslade?

Kasserat foder

Avlopp, personalutrymme, spolspilta

Egenkontroll

Informera om att alla ska ha egenkontroll enligt miljöbalken, ev. ge exempel utifrån vad man tittat på

Info material

1. Hästgödsel- en naturlig resurs
2. Bra hagar
3. Så hanterar du hästgödseln rätt
4. Så använder du hästgödsel i växtodlingen
5. Stukor
6. Information om att sprida gödsel i nitratkänsliga områden
7. Backyard burning
8. Så rapporterar du farligt avfall, Naturvårdsverket

Sammanfattning av inspektionen

Skicka in uppgifter:

Överenskommelse, tidpunkt /Kommunicering föreläggande, tid

Fullständig hänvisning till informationsmaterial:

- Hästgödsel - en naturlig resurs, Jordbruksinformation 5-2013, Jordbruksverket.
- Bra hagar för både hästen och miljön, Praktiska råd - nr 26 2017, Greppa näringen.
- Så hanterar du hästgödseln rätt, Praktiska råd - nr 30 2021, Greppa näringen.
- Så använder du hästgödsel i växtodlingen, Praktiska råd - nr 31 2021, Greppa näringen.
- Information om gödselstukor, juli 2014, Jordbruksverket.
- Information om att sprida gödsel i nitratkänsliga områden, Version 3, mars 2022, Jordbruksverket.
- Backyard burning - information om avfallseldning, Miljösamverkan Västra Götaland, 2009.
- Så rapporterar du farligt avfall, Naturvårdsverket.
- Gå med i Greppa näringen.